DISSERTATIONEM INAVGVRALEM

DE

AQVAE FRIGIDAE POTV

VTILI ET NOCIVO IN FEBRIBVS ARDENTIBVS,

A. D. G.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. LVD. IO. WILH. GRVNONE,

HASSIÆ LANDGRAVIO, CETERA.

CONSENSV ET AVCTORITATE

AMPLISSIMI ET GRATIOSI

MEDICORVM ORDINIS,

PRÆSIDE

DN. IO. MELCHIOR. VERDRIES,

MEDIC. DOCTORE EIVSDEMQVE ET PHILOS. NATVR. PP. ORDIN. FACVLTATIS MEDIC. HODIE DECANO,

PRO GRADV DOCTORIS,

PVBLICO ET SOLEMNI

MAGNIF. ET EXCELLENTISS. ACADEM. PROCERVM

EXAMINI SUBIICIT

IO. IACOB. SCHLIERBACH,

DODENAVIA - HASSVS,

A. ET R.

AD DIEM IVNII cIↄ Iↄcc xxIII.

GISSAE,

TYPIS VID. IOH. REINH. VVLPII, ACAD. TYPOGR.

DEO
ET
PATRIAE.

DE

AQVAE FRIGIDAE POTV IN FEBRIBVS ARDENTIBVS.

PROOEMIVM.

QVo foecunda magis & maxime omnium mortalibus infenſa ac pernicioſa eſt febrium cohors, omnis conditionis, ſexus, aetatis homines inuadens, & quo magis proin Medicis enitendum eſt, vt veram his morbis obuiam eundi viam inueniant, inuentamque,cum quoad theoriam, tum quoad medendi uſum, præceptis ſaluberrimis,remotis ambiguitatibus,firment atque communiant: tantis tamen difficultatibus involuta eſt haec doctrina, tantis diſſidiis agitata, tot accumulatis ſententiis diſtracta, ut opinionum diuerſitate obruti, dubii magisque quam incerti dimittantur diſcentes. Eaque ſine dubio cauſa fuit, quamobrem clar. *Ramazzini, in peculiari oratione,* febrium omnium

 theoriam

theoriam & praxin inter deſiderata medica referenda eſſe arbitratus fuerit; quo iure vel iniuria iam non diſputabimus. Illud interea apud artis genuinae peritos manifeſtum eſt, non remediorum farragine & cumulo, ſed prudenti directione Medici, paucis & ſimpliciſſimis adhibitis, optime curari febres: & celeberr. *Stahlius*, ad experientiam prouocans, iamdudum omnibus ad animum reuocavit: *febrem morbum eſſe, frequentem, vehementem, breuem, ordine tamen certo progredientem & propemodum magis ſalubris euentus ſi nulla, quam ſi vulgari arte, vulgariumque remediorum intempeſtiuo vſu interpelletur.* De Febribus ardentibus experientia virorum vſu medendi celeberrimorum exploratum habemus, easdem, ſi conveniens regimen acceſſerit, ſolius fere aquae ſimplicis frigidae vſu percuratas fuiſſe. Quamobrem cum, ſpeciminis inauguralis loco, aliquid ad medendi vſum & praxin eumprimis ſpectans proponere iure quaſi tenear, hinc ſi de *Aquae frigidae vſibus & nocumentis in febribus ardentibus*, thema multiplici vtilitatis fructu fœcundum, breui diſſertatione delinearem & pertractarem, operae me pretium facturum exiſtimaui: idque eo magis, cum magno *Hippocrate* monente; aquae plurimam partem conferant ad ſanitatem, aquarumque facultas Medico probe tenenda, & quae mala ab aqua fiant, & quæ bona ab ea proveniant, ſcire debeat Medicus. *L. d. aëre, aquis & loc.* & ex *Galeni* ſententia, aqua communiſſima omnibus hominibus ſit, tum ſanis tum ægris & ad vitam maxime neceſſaria *de ſimpl. Facult.* Faxit DEVS vt conatus cedat feliciter.

I. Quid

I.

QVid ſit *Aqua*? & quaenam ſit eſſentialis ipſius conſtitutio? ex Phyſicorum ſcriptis hic repetere nolo, quin potius breuitatis ſtudio Lectorem eo remitto: Proprietates tamen ipſius, ſpeciatim in relatione ad corpus humanum viuens, praetereundae non ſunt. Scilicet aqua non ſolum omnium humorum corporis omniumque humectantium ſitique oppoſitorum baſis eſt, ſed & vim habet humectandi, lubricandi, emolliendi, liquefaciendi, diſſoluendi, diluendi, refrigerandi, eluendi: ita vt in corpus & ſanguinem delata humores fluxiles reddat, ſanguinis fluiditatem conſeruet, lympham ad concretionem proniorem tenacioresque, partium implicatione, moleculas a cohæſione arceat, ebullitionem nimiamque expanſionem compeſcat; conſiſtentiam ac craſin, nec non motum, cum inteſtinum tum progreſſiuum, tueatur, moleculas heterogeneas ſoluat ac diluat, vt ſubigi facilius queant; ſecretiones viſcerum promoueat, tubulis ſeruatis apertis; cum urina ſalium terræque peccantes partes eluat atque eliminet; tranſpirationis negotium motumque humorum per vaſa minima, glandularum inprimis reptatus, foueat, atque ita ad mutuum partium ſolidarum & fluidarum aequalitatem & conſeruandam & inſtaurandam multum contribuat.

II.

De *frigore aquae* ſimul obſeruo (1.) intelligere me hic frigus non excedens & nimium, vtpote quod toti corpori omnibusque partibus nociuum, partes internae ſecundum *Hippocratem, de liquid. vſu.*, reſpuunt,

quod conuulſiones, tenſiones, nigrores, rigores febriles parit *Aph. 17. l. V.* & a quo, ex mente *Galeni, meth. med. L. 7. c. 6.* omnia aquae nocumenta pendent; ſed moderatum & mediocre, quod ſecundum *Hippocr.* extra noxam eſt: *de liquid. vſu.* (2.) Actu frigidam in relatione ad corpus humanum, tum ſolidi, tum fluidi reſpectu, in corpus agere, ſolida contrahere, firmare, fluida vero quodammodo denſare, calorem exſuperantem, debilitantem, diſſipantem & depaſcentem compeſcere atque ita ſanguinis potisſimum craſin conſeruare, corruptelam in putredinem tandem deſinentem arcere, eoque ipſo hominem a grauisſimorum morborum inſultibus tueri, naturae, fibris & viſceribus robur, actionibus vigorem addere: quod inprimis illuſtrat *Piſanelli, Medici Bononienſis* obſeruatio, *de Aliment. Facult. p.* 296. vbi, Siculos, inquit, memorant, ante introductum „niuis vſum, cum in aëre degant feruentiſſimo, ac te„pidiſſimis vtantur aquis, quotannis aeſtiuis menſibus „maximo numero febrium peſtilentuim tyrannide e „medio ſublatos; quod malum ferocire deſiit, ex quo „primum niuis vſum in potu admiſere, annis circi„ter abhinc 20. Diligenti namque obſeruatione explo„ratum eſt, in vrbe Meſſana quotannis mille numero „pauciores, quam ante vſum niuis, homines interire; „quo fit, vt vel e fæce plebis pauperrimus quisque o„pifex, in annona procuranda, non panem modo & „vinum ſed & niuem numeret.„ Sic, in noſtris quoque regionibus, pauperes aqua contentos vel hoc pacto facilius ferre inflammationes, febres ardentes, variolas &c. exiſtimat celeb. *Riuinus, de Medicin. in Aliment.*

liment. optima c.1. §.23. Nec ſine ratione praecauendae peſtis antidotum aquam eſſe, atque huius praecauendae cauſa, matutinis horis, tum & pomeridianis, plures aquae calices ſiccaſſe, & quidem frigidæ, ſi pectoris potiſſimum habitudo ferat, vtpote firmando ſolidarum tono idoneae magis, ex *Theſ. Steph. Franciſc. Geoffroy, Pariſiis* non ita diu ventilatis: *An aqua ſaeuiente peſte prophylacticum eximium?* contendit clariſſ. *Hecquetus, in Nou. Conſpect. Medicinae, Appendic. de Peſte p. 41.*

III.

Praeterea obſeruandum duco: potum frigidum inſignem voluptatem afferre, ita vt inſtinctu quaſi naturae frigidam expoſcere ſitisque moleſtias propellere videamur. Vbi non poſſumus ſatis admirari & venerari diuinam ſummi rerum conditoris prouidentiam, qui neceſſitati non ſolum ſed & honeſtae voluptati noſtrae hic conſuluit atque neceſſitatem & gratiam, remedium & delicias, verbis Excell. *Bœcleri, de Potu frigido,* coire iuſſit, vt ad neceſſarii vſum nos inuitaret. Atque ipſa hac voluptate, gratoque quem frigus inducit, ſenſu, dum & moleſtia & cauſae moleſtiam inferentes extinguuntur & removentur, reficitur homo ac refocillatur, excitatur ac corroboratur natura, tonus partium ac vigor, excitata eo ſenſu anima, aut inuitato ſimul ad viuidiorem influxum fluido nerueo, inſtauratur, ut elatere corporis inſurgente, vis naturae medicatrix exſuſcitetur, qua praui corruptique humores, & quicquid eſt cauſarum morbificarum, praeparantur, ſubiguntur & tandem extra pomoeria corporis abiguntur & propulſantur.

IV.

IV.

De *Febris* natura tum veterum tum recentiorum controverſias fuſius hic exponere inſtituti ratio non permittit. Cauſas tamen perquirere e re fuerit; nam, ſecundum *Galenum*, niſi quis meminerit qua cauſa febres generentur, is nunquam febri methodo proſpiciet *Meth. Med. L. VIII. C. I.* Si experientiam conſulamus, illud ſatis exploratum perſpectumque habemus, omne id quod genus neruorum nec non vniuerſi corporis membranas & cutim ſpasmodice contrahere valet, febri etiam inducendae idoneum eſſe, febresque accendi: vel ab iis rebus quae neruos exſtimulant, vti ſunt inflammationes, dolores &c. vel ab iis quae corpus grauant, premunt, tranſpirationem prohibent moleſtumque toti corpori ſenſum inducunt, vt cruditates ſeri viſcidioris &c. vel ab acribus & corroſiuis, plus minus venenoſis; vel ab iis quae corpus & animam nimium quantum & iuſto vehementius exagitant, vel ab iis quae humores eorumque motus valde immutant, vti ſunt fames & euacuationes ſaepe nimiae. Vt proinde febres ſint affectus neruorum, qui in horum concitationibus, oſcillationibus, ac conſtrictionibus praeter naturam, & inde oriundo cordis impulſu velociori, ac ſimul aliorum muſculorum ſuccuſſu, auctaque adſtrictione tonica & orta inde maiori reſiſtentia in vaſis minimis conſiſtunt, prout Cl. DN. Praeſes illud fuſius expoſuit *de Aequil. ment. & corp.* 85. *ſqq.* & prolixe deduxit ac declaravit, venerandus ſenex, Academiae Halenſis eximium decus, Vir Excellentiſſimus, *Fridericus Hoffmannus*, Patronus atque Praeceptor meus omni honoris

noris cultu nunquam non proſequendus, Diſſertat. *de Generat. Febrium*, vbi oſtendit ac ratione & experientia confirmat, febrilem illum auctum ſanguinis & humorum circulum ſemper cum ſpaſtica adſtrictione fibrarum corporis fieri: neque in febribus tantum intermittentibus id ipſum obtinere, ſed & in continuis ſpaſmis continuo genus neruoſum affligi, ibique ſpaſmos per plures dies, licet cum quadam remisſione continuare, neque prius deſinere, niſi ſub declinatione, cauſa morbi penitus ſubacta & expugnata, vbi cutis & emunctoriorum tono relaxato, excretiones quae morbum ſolutum denunciant, & criticae appellari ſolent, promte fiant. Vnde veteres, & inter illos *Hippocrates* & *Galenus*, rectiſſime, nunquam fieri febrem ſine rigore praecedente, qui ſpaſmi ſpecies eſt, exiſtimarunt.

V.

His igitur, & cordis velocius ac crebrius impellentis, ac neruorum neruoſarumque membranarum reſiſtentium & repellentium, ſibi quaſi obluctantibus motibus efficitur, vt ſanguis qui ſedatiore cordis motu circumactus calore naturali partes perfundit, illa crebriore cordis & neruorum oſcillantium agitatione per vaſa compulſus, incitatiore attritu ſolutioneque particularum, feruorem aeſtumque inſignem concipiat, turbaeque in maſſa iſta tot heterogeneis conſtante particulis non leues excitentur; dum & ordo partium ac elementorum, miſtura & craſis ſanguinis naturalis peruertitur, vt ſecedentibus partibus mobilioribus, aqueis, gelatinoſae & craſſiores facile coëant ac in lentorem plus

minus fibraſque concreſcant; eiectae autem extra mixtionis ordinem], & circumuolitantes, quae antea interiectae, totam intus globulorum ſanguinis molem placide agitabant, mobiliores igneae atque elaſticae particulae, ac in lentorem arietantes irruenteſque,aſſidua concuſſione,eiusmodi motum peruerſum, quo circulus vitalis grauiſſime turbatur,in vniuerſa ſanguinis maſſa producant: quemadmodum eleganter, pro more, hoc ipſum explicat Excell. *Bergerus de Febr. Malign.*

VI.

Ad lentorem inprimis concipiendum pronum eſſe ſanguinem in febribus ardentibus,vel ex ipſo ſanguine per V. S. emiſſo in plerisque euidenter apparet, vbi ſerum coagulatum in conſpectum venit. Praeterea ex obſeruationibus Anatomicorum compertum habemus, in iis, vbi aucta febris vehementia ad malignitatem res deducta fuit, poſt mortem ſanguinem inſtar medullae ſambucinae concretum apparuiſſe, vid. *Riolanus Enchir. Anat. L. II. C.* 28. Sic *Volcherus Coitier* in tali febre defuncta ex ventriculis cordis & ſinibus meningum extraxit filamenta craſſa, lumbricis haud diſſimilia, ex pituita alba conſtantia *Obſ. Anat. & Chir. p.* 110. Quo faciunt etiam obſeruationes *Thom. Corn. Conſentini, Progymn. p.* 168. *Mart. Rulandi, de Lue Hungar. Sim. Pauli Digreſſ. de Febr. malign. Marcell. Malpighii. de Polypo.* Scilicet in illa turbati ſanguinis confuſione turbata naturali craſi, elementa non amplius, prout in ſtatu naturali fieri ſolet, ſe complectuntur, quin fluidiora ſecedunt, ſpiſſiora concreſcunt,vt tandem corpus calore

fere

fere exſiccetur, vnde *Hippocrates*: quicunque, inquit, „ ex febre ardente moriuntur, prae ſiccitate moriuntur. „ Et reſiccantur primum quidem extremae ipſorum „ partes, manus ac pedes, deinde partes ſicciores. Vbi „ autem humiditas ex corpore penitus fuerit exuſta ac „ reſiccata, ſanguis quidem congelatur penitus, ac perfri- „ geratur, *L. l. de Morb.*

VII.

Adhaec obſeruamus: quod, ſi vllibi illud *Hippocratis*: *Naturae morborum Medici*: in Medicina locum inveniat, in febrium decurſu inprimis id ipſum attendi mereatur: cum apud intelligentes ſatis euidens ſit, febres eſſe morbos certo ordine progredientes atque, ſi vires conſtiterint & natura fuerit robuſta, nec vis morbi vehementior, ſalutaris propemodum euentus, cum aeſtus pulſusque febrilis & qui hos conſequuntur motus ac ſymptomata, quibuscum aeger in ſtatu febris conflictatur, ab ipſo naturae, a cauſa morbi incitatae, hoc eſt habitus corporis ab influxu fluidorum vitalium animati, velocius & extra ordinem agitati, & ſic cordis, ſanguinis, arteriarumque motu concitatiore proficiſcantur, atque dum, mutuo turgeſcentium molecularum attritu, inaequalia ramenta ſubiguntur, diuiduntur, ſolvuntur & ad congrua ſubcernicula identidem deferuntur, iisdem naturae viribus, cauſa quae naturam turbauerat eidemque vim intulerat exprimatur, propellatur profligetur. Vnde manifeſtum eſt, Medico, quem Naturae imitatoris, miniſtri, prudentisque adiutoris officium explere decet, id negotii datum eſſe, vt naturae non refragetur neque hos motus quatenus ad ſalutarem ſcopum directi ſunt & intra iuſtam

 menſuram

menſuram ac limites ſuos continentur ac decurrunt, cohibeat, ſed potius eosdem, vbi deficiunt, promoueat, & impedimenta remouendo facilitet, perturbatos nimium moderetur, & tumultuantes plus iuſto refraenet. Vbi, ex ſententia prudentum in arte virorum, conducibilius eſt, morbum tempori & naturae curandum relinquere, quam nouos in corpore motus ac turbas excitare, aut, quod optimum lòngeque conſultiſſimum eſt, remediis ſimplicibus, blandis, naturae amicis ac conſuetis eidem ſuppetias ferre, eandemque erigere, vim morbi compeſcere, cauſas infringere & eliminare. Tale vero remedium ſi perquiramus, vix nobilius ac praeſtabilius, ipſique naturae humanae magis conueniens, morboque & cauſis adaequatum inuenire licebit, limpidiſſimo ſimplicis aquae humore. Atque hoc ipſum eſt quod experientia & ratione iam vberius paulo mihi erit demonſtrandum atque illuſtrandum.

VIII.

Saluberrimum eſſe Aquae liquorem, diuino munere nobis conceſſum, ex eo inprimis apertum eſt, quod ad vitae neceſſitatem diuina prouidentia deſtinatus commodum, innoxium, naturae inprimis accommodatum; alimentorum, quibus vita producitur, vehiculum, ac neceſſarium fluidis vitalibus diluendis, caloriq; temperando, & rigando ſalubriter totius corporis habitui, humorem, reſtinguendaeque ſiti gratiſſimum rorem praebet. Vnde non tantum naturalis & neceſſarius ſitientibus, cum hominibus tum animalibus potus eſt, ſed etiam dum, in prima illa ac innocenti aetate, cui fecerunt aurea nomen, hominibus praeſertim placuit, atq;

ſanitatem

ſanitarem diu illibatam, & vitam longaeuam, qua fruiti ſunt priſcis temporibus, procurauit, quod grauiſſimis Auctoribus perſuaſum eſt, vtilitatem ſui abunde comprobauit. Neq; inuita veritate Aurelius Imperator apud *Gueuarram, in Horol. Princip. L. II. C. XXIX.* ſi aetas, inquit, iam eſſet aurea: quando quid vinum eſſet homines ignorabant & aquam cuncti bibebant: terra iſta noſtra hac longe melior eſſet. conf. *Claud. Deodat. in Panth. Hygiaſt. L. II. C. XIV.* Illud certum eſt, aquam eſſe vniuerſale conſeruationis noſtrae praeſidium, nec deſunt noſtris temporibus exempla plurium longaeuorum, qui longaeuitatis ſuae cauſam potui aquarum ſimplicium in acceptis tulerunt; idque non gratis aut temere, cum, iudice Exc. *Meibomio,* bonum corporis habitum conſeruet aqua, & dum acres ſalinasque particulas e ſanguine eluit, illumque dulciorem reddit, εὐεξίαν procuret, corpusque a macie, ſiccitate, quae ſenium inprimis promouet; (ſeneſcere enim, ſecundum Philoſophum *Lib. de iuuent. & ſenectut.* nihil eſt aliud quam ſicceſſere, conf. Excell. *Bergerus, Diſſert. de vita & morte*) & ſqualore praeſeruet. Adhaec, aquae potores edaces ſunt, teſte *Hippocrate, Galeno* experientia. Nec ratio fugit cultiſſimum doctiſſimumque Gallum, Clar. *Hecquetum* quando, feliciorem nusquam aut ſalubriorem ciborum coctionem fore, exiſtimat, quam eam, quam fecerit aqua: haec enim, inquit, vinorum aucta ſaporibus, vitae minus quam morbi ſtimulos addet, tot veluti ſpiculis armata, quae ſolidorum mordendo fibras & oſcillationes turbando, fluidorum curſus &

 circu-

„circulationes miſcent, harumque molles directiones „in impetus mutando, animalis oeconomiae ordina„tionem vertunt & leges, cum ſimplex aqua genuinas „potoriae rei conditiones habeat, ſaporisque, odoris, „coloris expers indifferens ſit, amica nullius, ne alicu„ius eſſet inimica, fluxilis, mobilis, menſtrui vniuer„ſalis vices agens, non tantum quod nulli non rei ſol„vendae par fuerit, ſed & vehendae per omnes vaſo„rum receſſus, flexus, diametros & capacitates; cum „proinde nihilum habuiſſet quo reſiſteret, proprium „illi nihil eſſe debuit praeter obſequium, ***Nov. Conſpect. Medicinae* P. II. C. IV. p. 271. ſqq.** Atque eo ſine dubio reſpexit politiſſimae eruditionis, vir Excell. ***Bergerus***, quando in longaeuitatis antediluuianae cauſas inquirens a ſalis & fermentatorum, ſpeciatim vini, vſu illis temporibus incognito easdem deriuauit, horumque poſt diluuium introductum vſum breuitatis vitae cauſam eſſe multa eruditione & elegantia demonſtrare allaborauit. ***Diſſert. de vita longa.***

IX.

Neque vero tantum in ſtatu ſanitatis, leuandae ſitis & reſtinguendi aeſtus cauſa, aquam, & quidem frigidam, bibebant olim, ſed & quando iacturam quandam ſanitatis paterentur. Videas hinc paſſim eandem commendatam ab ***Hippocrate de ration. vict. in acut.*** in morbis acutis, ***L. III. de morbis***, ad cauſum alianque febrem, ***L. II. de morb.*** in febre bilioſa, ***de morb. popular. L. V.*** in doloribus ventris, & ***Aſclepiadem*** frigida in morbis data nomen ſibi acquiſiuiſſe, ***Plinius*** Auctor eſt. Nec id quidem immerito, nam iudice Excellentiſſ.

Friderico

Friderico Hoffmanno, ſi medicamentum in vniuerſa„ rerum natura datur, quod univerſale ſalutari mere-„ tur, certe illud non aliud eſt quam aqua communis :„ nec veritate refragante ſcribit Exc. atque *Clar. Dn. D.*„ *Alberti*, Praeceptor atque Patronus meus omni veneratonis cultu iugiter proſequendus: ſi vlla panacea,„ ſimplex, ſecura, certa & probata deſideratur, ſane,„ nulla melior occurrit quam aqua. *Praef. Diſſert. de*„ *prudent. haemorrhoid. therap. per acidul. & therm.* Poſſem plurimas obſeruationes virorum vſu medendi celeberrimorum hic adducere, vbi aquae potu grauiſſimi, inprimis ſpaſmodici, morbi curati fuerunt, ſed pagellarum anguſtia non permittit, vid. interea *Meibomius de Aqu. calid. potu* §. *XXV. XXVI.* *Riuinus de Agreſt. vitae ſanitat.* §. 28. Quoad febriles affectus ſpeciatim, teſtatur quotidiana experientia, quod agreſtes & plebeiae ſortis homines febribus afflicti ſoliusque naturae inſtinctum ſecuti, abſtinentia a cibis, atque largiſſimo aquae potu aeſtum retundant febresque profligent. Et certe ſi qua fides eſt monumentis antiquis, ſi quis experientiae & rationi recentiorum locus, potio aquae frigidae recte exhibita & tempore opportuno, indubitatum omnibus ſaeculis remedium fuit.

X.

Bina antiquitas praeſidia nouit ad febres extinguendas efficaciſſima, ſanguinis euacuationem copioſam & nonnunquam ad animi deliquium factam; atque aquae frigidae largum potum, vid. *Galenus IV. meth. med. c. V.*; hoc poſterius rationales Medici febribus vehementer calidis conuenire voluerunt, quod

ipſarum

ipſarum calorem & aeſtum debilitantem frigus extinguat, atque refrigeratione ſolidarum partium animalis natura excitata & roborata, putridos, quos credebant, humores, naturae iam motu attenuatos, vel per vomitum, vel per ventrem, vel per cutim expellat. *Galenus* complures ab ardentiſſimis febribus hoc remedio ſanatos vidit, &, maxime in ſtatu, aquam vel confertim exhiberi iuſſit & tanquam expertiſſimum remedium commendauit. Poſtea cum Graeci tum Arabes, in febribus vehementiſſimis, aquam ad ſaturitatem propinandam voluerunt, in corporibus robuſtis & aquae aſſuetis, nulla exiſtente in viſceribus vel phlegmone, aut imbecillitate, apparentibusque coctionis ſignis. Ita quoque *C. Celſus*, cum vero inquit, in ſum„mo incremento morbus eſt, non ante diem quar„tum, magna ſiti antecedente, frigida aqua copioſe „praeſtanda eſt, vt bibat etiam vltra ſatietatem, & „cum iam venter & praecordia vltra modum repleta, „ſatisque refrigerata ſunt, vomere debet. Quidam „ne vomitum quidem exigunt, ſed ipſa aqua frigida „tantum ad ſatietatem data, pro medicamento vtuntur. Requirit tamen ſubiectum vbi nihil prohibens vel in pulmone vel in faucibus, non vlcus, non defectio, non profluuium alui fuit. *C. L.3.c.9.* Hos, ſuffragante experientia, deinde ſecuti ſunt Medici experientiſſimi quamplurimi, vid. *Aetius L. V. C.* 71. *Zacut. Luſitan. de Med. Pr. L. IV. Hiſt. XI. Amat. Luſitan. Cent. IV. Cur.* 14. *Riuerius Inſtit. L. IV. c.* 24. *Foreſtus L. I. Obſ. XIII. ſchol. Schenkius Obſ. L. VI. Rolfincius ord. & method. Med. ſpecial. L. XIV. c.* 25. *Panarolus Pentecoſt. II. Obſ.* 45. *Langius in*

Epiſtol.

Epiſtol. Med. & ***Smetius in Miſcellan.*** qui in Italia quotidie, aeſtatis tempore, plurimos ardentibus febribus laborantes ex liberaliſſimo aquae frigidae potu a febre liberatos ſe vidiſſe, nec modo vidiſſe, ſed etiam auctorem nonnullis fuiſſe, vt ita facerent, optimo cum ſucceſſu, teſtatur. Atque hic quidem, cum apparet in vrinis coctio, & natura viciſſe aliquo modo morbi cauſam cernitur, non ad ſatietatem, ſed ad faſtidium, ad vomitum bibere iubet. Nouit Cl. Dn. ***Praeſes*** exemplum Viri admodum Reuerendi, adhuc, magno Eccleſiae bono, inter viuos agentis, qui, cum febre maligna grauiter decumbens, in ipſo morbi ſtatu, vbi ad extrema res peruenerat, ſex ad octo libras cereuiſiae ſecundariae, quae vix ſapore, colore & nomine ab aqua differt, ſucceſſiue, breui tamen temporis ſpatio, vrgente grauiſſima ſiti, hauſiſſet, paulo poſt, oborto vomitu, morbo feliciter liberatus fuit. Noui & ipſe caſum, vbi vir, febre catarrhali, ad malignitatem prona, laborans, cum iam ſub maxima anxietate praecordiorum ſuffocationem pertimeſceret, hauſtu frigidae copioſo feliciſſime & oppreſſionem pectoris & febrem abegit, relicta tuſſicula, quae conuenientibus reſoluentibus facile ceſſit. Ita quoque Excell. ***Schelhammerus, de Genuina febr. curandi method.*** methodum aqua frigida curandi febres ardentes exponit, laudat, commendat & obſeruationibus confirmat; quin ſine conſcientiae macula talia refrigerantia Medicos omittere non poſſe contendit: teſtaturque, ex ore viri ſummi, Medici conſummatiſſimi, ***Henr. Meibomii,*** de totius cuiusdam pagi incolis, qui Medico & remediis deſtituti, aqua frigida

aeſtum extinxerant, mox oppreſſum plane & quaſi obrutum calorem, natiui reliquias, liquore ex vino deſtillato reſocillantes, omnes reſtituti fuerunt: plane obſeruantes, haut aliter ac ſi ipſi legiſſent, ***Hippocratis, de loc. in hom.*** praeceptum: Febrem refrigerante „medicamento exſoluito, ac vbi ex eo ad nauſeam de„ueneris, calefacientibus deinceps vtitor.

XI.

Neque igitur immerito longa experientia edoctus, laudatus ſupra ***Frider. Hoffmannus*** aquam ſimplicem inter febrifuga refert, vbi & propriam experientiam & ***Puluerini, Medici Neapolit.*** praecepta adducit. ***de Cura Auenac.*** nec temere vſu medendi eminens ***Wedelius*** aquam, licet ſimpliciſſimam, ſummum vſum in febribus habere monet, quod potiſſimum ſerum deficiens ſubſtantifice reſtituat, ſerumque fluxile ac habile ad tranſpiratum & diaphoreſin reddat. Ex qua ratione & celeberr. ***Riuinus*** aquam fontanam actu frigidam inter potiora febrium malignarum remedia commendat. *Diſſ. de Febr. malign.* §. 42.

XII.

Vidimus quid experientia doceat; cum vero non exemplis, ſed regulis ratione ſuffultis ſit iudicandum, diſpiciendum nunc erit, quid ratio ſuadeat? In quantum illius dictamen hic conſpiret? & quomodo ad circumſpectum aquae vſum in his affectibus nobis facem praeferat? Obſeruauimus ſupra: febres morbos eſſe adſtrictos atque in continuis, ardentibus, ſpaſmis continuo genus neruoſum affligi, ita vt vaſculis minimis & emunctoriis iuſto ſtrictioribus, motus humorum ae-

qua-

quabilis ac liberior conſuetaeque ſecretiones & excretiones turbentur. Aqua humectat, emollit, laxat, adſtrictionemque nimiam aliquo modo ſoluit: praeterea cauſas ſpaſmorum aggreditur easdemque diluit, infringit, eluit; vnde in affectibus arthriticis, podagra, affectibus conuulſiuis mulierum, paſſione hyſterica, colica, eximium vſum ſaepiſſime praeſtitit, prout ex *Trincauellio*, *Bruyerino*, *Schenckio*, *Herm. van der Heiden* aliisque, non minus ac propria experientia oſtendit cel. *Meibomius*, *de Aqu. cal. potu* §. *XXXV. ſq.* conf. laudatiſſimus *Hoffmann. de Aqua medicin. vniuerſali* §. *XXI.* quod ſi enim hic neruos ſolatur & blande reſoluit atque motus ſecretiones & excretiones ordini ſuo reſtituit; cur non in febribus idem efficeret?

XIII.

Praeterea, in febribus, cordis & neruorum citatioribus, ſibi quaſi obluctantibus, motibus ſanguis inſignem feruorem aeſtumque concipit, mixturam naturalem amittit, elementis ad ſeceſſionem propendentibus, conſumtoque nimio aeſtu ſero fluidiore, ſpiſſior ac lentior redditur. Aqua frigida calorem reſtinguit, aeſtum compeſcit, ſerum ac lympham fluxilem reſtituit, mixturam ac craſin naturalem reddit & tuetur, inaequalia & minus contemperata ramenta, lentos viſcidosque humores ſoluit, ab implicatione vlteriori & cohaeſione arcet, atque vniuerſam humorum maſſam ad liberiorem motum circulumue habiliorem reddit.

XIV.

Motus febriles, ſi caetera fuerint paria, vi diſpoſitionis, ordinis, conſenſus partium ſe mutuo cienti-

um, vigore ipſius ſanguinis circuli ac harmonia vtriusque hominis ſubſtantiae, ſiue vt verbo me expediam, vi naturae medicatrice,ad ſalutarem finem directi ſunt, ita quidem,vt iis ipſis cauſae morbi & quicquid concentum partium, aequabilitatem motuum, atque ſic ipſam ſanitatem turbare, impedire & labefactare poteſt, ſubigatur, ſiue vt loqui amant coquatur, corrigatur & excernatur. Aqua,tanquam remedium blandum, temperatum, diluens certoque ſenſu diaphoreticum vid. *Wedelius de Aqueor. vſu & abuſu, p.22.* refrigerans, iſtos motus egregie promouet, facilitat, ac intra iuſtam menſuram & limites ſui decurſus conſeruat; dum primo aeſtum nimium & rarefactionem ſanguinis, humorumque turgeſcentium impetum,quo vires naturae deiiciuntur, (quando ſanguine vltra modum expanſo neruoſum genus motuumque vitalium inſtrumenta impediuntur,opprimuntur,)reprimit. Deinde grato refrigerio & humiditate ſitientem non ſolum ventriculum recreat & reficit, ſed & totam naturam,penetranti frigoris ſtimulo, excitat,corroborat, vt fibris valide intenſis contra morbum efficacius inſurgat; quo ſenſu inprimis aqua & aquea diluentia inter cordialia frigida referuntur. *vid. Wedelius de Medic. Facult. L. I. S. III. C. V.* Tertio, dum materiam febrilem motibus atterendam & iam aliquo modo attritam vlterius exſoluit, diluit & ad excretionem habiliorem reddit, tranſpiratum aliasque ſecretiones & excretiones hic neceſſarias, totumque criticum naturae negotium egregie ac ſalubriter adiuuat.

XV.

Cum igitur experientia & ratio, bina rationalis Medicinae fulcra & ſciendi media, hic conſpirent, nullum eſt dubium, quin ab hoc in ſua ſimplicitate efficaciſſimo remedio haud leuem nobis promittere poſſimus operam. Poſſet tamen quis obmoliri: Primo non pauca ſaepe nec contemnenda incommoda potionem frigidam in his morbis ſubſecuta, & vitam ſaepe citius quam ſitim iisdem extinctam fuiſſe, ipſumque *Galenum* diffiteri non potuiſſe, *de ſympt. cauſ.* vidiſſe ſe febre ardente laborantem, cum in exacerbationibus morbi aquam gelidam liberalius biberet, ſemper tamen grauius ardentiusque ſitiiſſe; imo ſiti enecatum fuiſſe: idemque Arionis Peripatetici exemplo manifeſtum eſſe, quod adducit *idem, Lib. de Conſuet. c.*1. qui, ad extinguendum aeſtum, iuſſus a Medicis vt frigidam potaret, cum alias potioni calidae aſſuetus eſſet, obiit illico poſt hauſtum. Nec deeſſe funeſta exempla eorum, qui, cum in ardentibus, ex obſtinatione aut falſa opinione, frigida eluendum eſſe ſanguinem exiſtimauerint, in magnas ſe & fatales ſaepe diarrhoeas praecipitarint. vid. *Pechlinus, de Purgant. C. XXXIII. p. m.*267. Sic quoque ludimagiſtrum, apud *Fabrit. Hild. C. III. obſ.* 48. cum febre ardente laboraret, & frig dam, quantum anhelitus ſufferebat, ebiberet, eodem die diſceſſiſſe. Quin, adeo nociuum hic eſſe frigus, vt mulier apud *Tulpium Obſ. L. IV. C. XI.* ad reſtinguendum febris ardentis incendium os frigida ſaltem colluens atque, gratiſſimo hoc algore gauiſa, paucis horis aliquot vrnas conſumens in delirium prolapſa, contractis neruis, in-

terierit. Frigidam qualitatem interius ſuſceptam humorum coctionem impedire, ipſos craſſiores & crudiores reddere atque obſtructa fouere. Deinde cum frigidum bellum indixerit neruis, cerebro dorſalique medullae, teſte *Hippocrate Aphor. XVIII. S. V.* cum ex frigida dolores & auerſationes eueniant, ſecundum *eundem, de liquid. vſu.* non poſſe aquam frigidam non nocere in febribus his, quae, ex ſupra dictis, ſunt affectus neruorum cum ſpaſmis continuis coniuncti.

XVI.

Sed facile reſpondere licet. Ad primum: ita comparatam eſſe rationem huius remedii, ac aliorum remediorum generoſorum, quae apud imperitos ſunt culter in manu furioſi. Artis eſſe noſſe & diſcernere vſum & abuſum. Veriſſime enim *Hippocrates: de Art.* Quae pro- „fuerunt, inquit, ob rectum vſum profuerunt, quae „vero nocuerunt, ob id, quod non recte vſurpata ſunt, „nocuerunt. Nam non minus ea, quae damno ſunt, „quam ea quae opem ferunt, teſtantur quod ars ſit. „Vbi enim rectum & non rectum, vtrumque ſuum „habet finem, quomodo quis hoc artem eſſe ne- „get? Et *Galenus*, cum nocumenta aquae frigidae expoſuiſſet: Noui, me iſta, inquit, enumerando, formi- „doloſum te ad frigidam exhibendam reddere, vidiſti „me tamen ſaepe numero, in arte exercenda, ſuo „tempore & vt oportebat, hoc vſum praeſidio ae- „gris ſemper abſque vllo prorſus nocumento profuiſſe.

XVII.

Ad ſecundum non minus in procliui eſt reſpondere: frigidam non ſemper & vbique neruis eſſe inimicam,

micam, aut dolores producere; cum ſaepe grato & ſalutari refrigerio ſuo illos ſoletur, excitet, roboret iisdemque valde amica ſit: qui enim inter confortantia locum, quem tamen grauiſſimi Auctores eidem concedunt, inuenire poſſet, ſi neruis ſemper & abſolute bellum indiceret? Adhaec, iam ſub initium monuimus, nos per frigidam hic non intelligere gelidiſſimam, ſed quodam modo temperatam, ſatis tamen refrigeratam. Moderatus enim vſus hic iuuat. *Hippocrat. de liqu. vſu* conf. Excell. & Celeberr. *Valentini Med. Nou Antiqu. e font. Hippocr. P. VI. C. II.* §. 16. Quando enim gelida ad glacialem etiam & niualem rigorem deducta hic profuit, aut febris ardentiſſima ſola niue feliciter curata fuit, v. *Ephem. N. C. Germ. Dec. I. A. VI. Append. p.* 30. ſemper certae conditiones naturae, conſuetudinis, ſingularis auiditatis & appetitus, & ſimiles coniunctae fuerunt, quae vim exſuperantem remedii quodam modo infregerunt & nocumenta excedentis frigoris auerterunt. Neque haec exempla temere ſunt imitanda. Moderatum vero frigus adeo non perhorreſcit aut auerſatur natura, vt illud potius auidiſſime expetat, eoque recreetur & reficiatur. Neque, laedi abſolute naturam aut ventriculum frigore, putandum; cum experientia & ratio doceat, aquam frigidam magis eſſe conuenientem ventriculo quam calidam, niſi ſingulares circumſtantiae calidam expoſcant. Illa enim ſenſibili frigore fibras irritando ſtringit, denſat, intendit atque ventriculum confortat. Haec vero laxando fibras debilitat, tonumque ac virtutem eius ſoluit, vnde & calidam neruorum impotentiam & carnium effoeminationem,

tionem, torporemque mentis & animi deliquia produ-
cere affirmat *Hippocrates, de liqu. uſu.* Et vel ſoli aci-
dularum potatores, qui potum frigidum, magna in co-
pia, ſine nocumento, quin potius magno naturae &
ventriculi emolumento ingerunt, ſatis oſtendunt, non
nocere ventriculo frigus, ſi caetera fuerint paria. Mul-
to minus coagulatio ſanguinis metuenda a fluido di-
luente, diſſoluente, ſanguinemque ad motum cum inte-
ſtinum tum circularem habiliorem reddente, in ſtatu
vitali, neruis & tono partium nondum penitus oppreſ-
ſis, quin valide potius ad conquaſſationem ſanguinis in-
ſurgentibus & a frigoris ſtimulo vlterius incitatis.

XVIII.

Exhibenda igitur omnino aqua frigida in febribus ardentibus: ſed prudenti conſilio, &, ex *Galeni* praecepto, ſuo tempore & vt oportebat. Scilicet in omni ardore febrili, vti in ſitibunda quauis intemperie, aquea humectantia & refrigerantia vtiliter & cum gratia opponuntur, & inter illa inprimis aqua communis, limpida, potabilis & pura, atque haec quidem frigida, ſed pro cuiusuis aegri natura, conſtitutione & idioſyncraſia, ratione frigoris ad bonam tolerantiam ita moderata, vt coctionem non impediat & a ventriculo facile feratur. Et frigidus quidem hic potus in his morbis adeo eſt neceſſarius, vt non ſolum non negandus aut interdicendus ſit, ſed & perſuadendi ſint aegri, vt largius bibant, ſi, quod in malignis ſaepe accidit, id facere renuant: quamuis tamen pro ratione circumſtantiarum caute hic mercandum ſit, inprimis ſi, quod haud raro fieri in illis morbis ſolet, calor ingens non vrgeat.

XIX.

XIX.

Et exhiberi quidem poteſt aqua vel in ſua ſimplicitate, vel additis aliis refrigerantibus, acidis, incraſſantibus ſic dictis, aut potius rarefactionem & aeſtum reprimentibus, morbo & cauſis ipſius, prout res flagitauerit accommodatior reddita. Sic veteres Graeci, & inter illos inprimis *Hippocrates*, ptiſana ſua febres iugulare ſategerunt. Noſtris vero temporibus decoctum hordei, auenae decorticatae, Corn. Cerui cum rad. ſcorzonerae & pomo citri, iulepi item ſpiritibus acidis acuati vel ſuccis ceraſor. berberum, ribes. aut ſyrup. acetoſ. citri, corallior. ad gratiam additis, palato, & ſaepe etiam morbo magis accommodati, optimo conſilio & ſucceſſu in vſum vocantur. Sic & *Galenus*, vbi aquae nocumenta metuebat, eandem tantillo vini correctam exhibebat: Neque vllum eſt dubium quin in his potibus aquae potiores in medendo partes ſint.

§. XX.

In copia concedi poteſt aquae potus, ſi expetat aeger; ita tamen vt non ſubito & repente magnam aquae vim ingurgitet: quin paullatim & ſucceſſiue hic bibendum. Etenim quod paullatim fit, tutum eſt, tum alias, tum quando ab vno ad alterum fit tranſitus. *Hippocr. S. II. Aph.* 51. Neque frigore tam obruitur ventriculus, nec praecordia valde offenduntur, ſi lente, quam ſi confertim & ſubito frigida ingeratur.

XXI.

Aqua vero intenſius refrigerata non ſemper tuto exhiberi poteſt, & quamuis ipſius vſum effectus ſalu-

taris ſaepiſſime comprobauerit, ſunt tamen multae conditiones tum naturae aegri, tum ipſius morbi & morbi temporis, quae vſum ipſius pertimeſcendum efficiunt. Scilicet hoc remedii generoſi genus apud eos tantum locum habet, qui (1.) natura gaudent rebuſtiori, quorum ventriculus & viſcera bene conſtituta ſunt ac firmitate fibrarum & robore pollent. (2.) Et iis concedi poteſt qui temperamenti ſunt calidi, cholerici, ſanguinei, aut illorum multum participes, quorum ſanguis ad orgaſmum, aeſtum & ardorem concipiendum procliuior eſt. (3.) Qui in iuuenili, & conſiſtente aetate conſtituti ſunt, vbi natura in vigore eſt. (4.) Qui frigidae potioni inſueuerunt, vbi viſcera aſſueta frigidae occurſum facilius ferunt & tolerant. A multo enim tempore conſueta, etiamſi fuerunt deteriora, inſuetis minus turbare ſolent. *Hippocr. Sect. II. Aphor.* 50. (5.) Qui ſingulari appetitu & auiditate frigidam expetunt. Ita enim, ex ſententia experientiſſimorum Medicorum, non exiguum indicationi robur accedit. Voluptas enim & tolerandi facilitas pro cuiusque confeſſione ad ſalubritatem conſentire videntur. *Hippocr. de liqu. vſu.* (6.) Danda eſt vbi inſignis ardor, ariditas, & exſiccatio totius habitus aeque ac faucium cum linguae nigredine adeſt. (7.) Vbi ſignis coctionis iam apparentibus, febreque remiſſiore, diaphoreſis liberior inſtauratur. (8.) Si ex inebriaminibus & potuum ſpirituoſorum abuſu ſanguinem accenſum & inflammatum eſſe conſtiterit; vbi cauſae aeſtimatio, ſecundum *C. Celſum. L. I. Praef. p. m.* 19. morbum ſoluit, qui in exemplum adducit ingenioſiſſimum ſaeculi ſui

Me-

Medicum, Caſſium, qui febricitanti cuidam & magna ſiti affecto, cum poſt ebrietatem eum premi coepiſſe cognoſceret, aquam frigidam ingeſſit. Qua ille epota, cum vini vim miſcendo fregiſſet, protinus febrem ſomno & ſudore diſcuſſit.

XXII.

Quantum talis frigidae hic bibendum ſit? determinauit *Galenus*, nempe in copia & confertim vsque ad bibentis ſaturitatem, ſiue, vti 1. *de rat. vict. text.* 43. & *lib.* 9. *med.* clarius mentem explicuit, valida exiſtente febre & virtute, tantum vt liberet; quantum vna inſpiratione bibere poſſit aeger: & hoc tamen poſtquam ſigna coctionis manifeſta in venis apparuerint & febris eſt remiſſior, non alio tempore. *Smetius* liberaliſſimum frigidae potum eſſe iubet, cum apparet in vrinis coctio & natura viciſſe aliquo modo morbi cauſam cernitur. Nec ſuccedere rem dicit, niſi multam omnino bibant: tantam ſcilicet quae oneri & moleſtiae eſſe queat. Verum hoc non ſemper eſſe neceſſum, neque *Galenum* huius neceſſitatis meminiſſe, & experientiam eandem oppugnare, recte contendit doctiſſimus *Schelhammerus de genuin. febr. cur. meth. P. III. S. III. §. XXXVI.* Ego in copia quidem hic exhibendam frigidam, ſed non ſubito & confertim, quin potius ſucceſſiue, vt per longum temporis interuallum ſitim fallat; quantitatem vero vix determinari poſſe exiſtimo, eandemque prudentiae Medici pro ratione conditionum, tum aegri, tum morbi, inprimis pro ratione appetitus & auiditatis, vel extendendam vel reſtringendam relinquo.

XXIII.

Sed cum, vti antea monuimus, non vbique tutus ſit in ardentibus gelidae vſus & ex praecepto *C. Celſi L. III. C. I.* ignorari nonoporteat, quod non omnibus aegris eadem auxilia conueniant; diſpiciendum adhuc erit, in quibus ſubiectis, in qua morbi conſtitutione, & quo tempore, frigidior potus his in febribus nociuus ſit. Scilicet, quod ex antea dictis iam inferre licet, nocet frigida iis quorum (1.) natura debilior, ventriculus aliquo modo languet, ac fibrarum tonus iuſto remiſſior, viſcerumque robur minus firmum ac valens eſt. (2.) Qui conſtitutionis ſunt tenerioris ac ſenſibilioris, vbi leue quoddam ſtimulans magnas turbas & tumultus, tum in neruorum genere, tum in ipſo ſanguine iam agitato, ciere ac producere poteſt. (3.) Qui temperamenti ſunt phlegmatici ac conſtitutionis in exceſſu, humidae, in quibus tonus partium eſt laxior, fibraeque motrices languidiores. Nocet etiam plerumque in temperamento melancholico. (4.) Nocet in puerili & ſenili aetate, nec minus (5.) in iis qui potui aquae non ſunt aſſueti, vel qui potui calido per longum tempus ita ſunt aſſuefacti, vt etiam in ſtatu ſanitatis vno ſaepe hauſtu frigido morbum ſæpe & mortem combibant, aut (6.) quorum idioſyncraſia eandem reſpuit & auerſatur.

XXIV.

Inſigniter frigida nocet (7.) in malignis, vbi nec ardor nec ſitis vrget. Nec (8.) in principio febrium vbi rigor externa fortius ac validius conſtringit, nec (9.) in progreſſu & incremento, vbi natura circa criſin occupata eſt, inprimis ſi vires ad criticum negotium ab-

ſoluendum

ſoluendum adhuc conſtant, temere exhibenda. Motus enim criticos, irritata temere natura, facile turbat ac peruertit. Vnde (10.) etiam in febribus vbi natura cauſam morbi ſub exanthematum forma ad peripheriam pellit, petechialibus, purpura, variolis, morbillis eidem locus eſſe nequit. Quod enim *Th. Bartholinus*, *Hiſt. Anat. Cent. III. Obſ.* 89. de binis mulieribus Groenlandicis refert, quod variolis infectae, cum varia potus genera tam ad prouocandas variolas, quam ſedandum caloris aeſtum aliis proficua offerrentur, omnia recuſauerint, ne coctam quidem aquam admiſſurae, ſed ſignis datis frigidam ex fontibus auidiſſime expetierint, eaque conceſſa conualuerint: illud imitari aeque temerarium foret, ac ſi Aethiopum curam, quando variolis decumbentes, in febrili aeſtu, in profluentem demittunt: aut Indorum orientalium, qui variolis conſperſos, quando iam prodierunt variolae, aqua frigida lauant vid. *Ephem. Nat. Curioſ. Dec. I. A. VIII. Obſ.* 68. & *A. X. Obſ.* 194. noſtris in regionibus commendare, aut ad exemplum centurionis illius equeſtris apud *Lyſer. Obſeru. IV. Cultr. Anatom. ſubiect.*, aegros febre ardente correptos in aceruo graminis virentis aliquoties abſcondere ibique aliquamdiu repoſitis felicem curationis ſucceſſum promittere velimus.

XXV.

Porro nocet admodum gelida (11.) vbi profluuium alui vel anteceſſit, vel imminet, vel iam in actum erupit: ſic enim fibris frigoris ſenſu conſtrictis, in illa commotione humorum, ſuccis ad tubulos inteſtinales confertim confluentibus, facillime vel rheuma-

tiſmus periculoſus vel inflammatio lethalis oriri poſſet: (12.) vbi viſcerum inprimis nobiliorum inflammationes morbo coniunctae ſunt: quod & *Hippocrates* iam annotauit, *de vict. rat. in acut.* multo magis vero (13.) ſi inflammatio in abſceſſum & vlcus tranſierit. Vlceribus enim frigidum eſt acerbum & mordax. *Hippocr. S. V. Aphor. XX.* Sicuti (14.) nec iis prodeſſe poteſt qui obſtructiones, ſcirrhum, aut oedema in viſceribus, aut (15.) pectoris, eiusq; partium minus firmam diſpoſitionem habent, vel etiam, harum iam protrito robore, ad tabem & hecticam propendent. Nec iis (16.) qui, in morbi declinatione & remiſſione, natura & viribus valde delaſſatis, analepticis & roborantibus temperatis opus habent.

XXVI.

Tantum hic, ſpeciminis Academici Inauguralis loco, adduxiſſe iam ſufficiat: reliqua dexteritati prudentis Medici relinquuntur: qui pro ratione ſubiecti, morbi, conſuetudinis, climatis & regionis; (ſiquidem, differunt etiam pro locorum natura genera medicinae, ſecundum *C. Celſum L. I. Praef. p. 8.*) temporis, nec non morbi temporis, aliarumque tum aegri tum morbi conditionum, iudicare, & opportunitatem temporis & momenti aeſtimare nouerit: Sic enim vbi, quando & quomodo generoſo hoc remedio naturae ſuppetias ferre poſſit ac debeat; & qua ratione, ſi opus fuerit, illud aliis medicamentis ſuffulcire queat, haud difficulter perſpiciet. Neque enim, dum huius remedii vſum genuinum commendo, alia artis ſubſidia excluſa plane volo, quin venae ſectionem in tempore

recte

recte praemiſiſſe veteres, & quidem largam, quamuis ad animi deliquium vsq; eandem inſtitueudam eſſe affirmare nollem, exiſtimo. Praeterea circumſpectum temperatiorum, diaphoreticorum fixorum, ſic dictorum praecipitantium, vel figentium, hoc eſt aeſtum & rarefactionem compeſcentium, incidentium, attenuantium, blandoque ſtimulo & adſtrictione roborantium; nitri etiam ſimiliumque concretorum ſalinorum: atque ſuo loco & tempore etiam volatiorum, praeſertim ſalinorum, vſum ad felicem curam plurimum hic conferre poſſe perſuaſiſſimus ſum.

COROLLARIA.

I.

Satius eſt & vtilius aqua inebriari, quam vino madere.

II.

Neque tamen vini rectus vſus ideo diſſuadendus.

III.

Exploſione digni ſunt, qui vinum humanae vitae peſtem, ex abuſu, criminantur, & bene feciſſe Lycurgum, *quod de vitibus exſtirpandis edicta ſanxerit, exiſtimant.*

IV.

Aqua frigida hauriri mauult: & vnicus frigidae hauſtus plus refocillat, quam decem calidae.

V.

Indomitae Thee & Coffe ingurgitationes manifeſte debilitant, vt ſatis cauſae habuerit Cl. Duncan, Gallus, *cur toti mundo id ad animum reuocaret. Tr.* Avis ſalutaire a tout le monde contre l'Abus des Choſes chaudes &c.

VI. Eſt

VI.

Eſt tamen ſuus, vt frigidae, ſic & calidae vſus.

VII.

Quibus nulla aqua ſatis frigida eſt, qui niues & glaciem potant poenasque montium in gulae voluptatem vertunt, plerumque, niſi firmiſſima natura & conſuetudo remedii & quaſi antidoti loco ſit, ſanitate facile, & ſaepe miſerrime, excidunt aut mortem ipſam combibunt.

VIII.

Animo relictos ſtupentesque frigida ſpargere bono cum ſucceſſu ſolemus. In conuulſionibus tamen idem tuto imitari non licet.

IX.

Capiti gratum eſt & neceſſarium calidum: nulli tamen caput nimis communire ſalutare eſt, niſi vel aetas vel aeris inclementia id poſtulet.

X.

Inter nulla vel pauca auxilia aduerſae valetudinis plerumque tamen bona coutigit priſcae aetati, cum magna viuacitate, ob ſimplicem victum & bonos mores, quos neque deſidia, neque luxuria vitiauerat. conf. C. Celſus in Praef.

XI.

Innumerabiles miraris morbos? coquos numera. Seneca.

XII.

Annus quo Moſes *vſus fuit, in Patriarcharum aetate deſignanda, fuit Annus Aegyptiorum, ſolis reuolutione deſcriptus, duodecim menſibus, quorum quiuis triginta diebus circiter conſtitit, abſolutus: adeoque noſtro non multo breuior.*

TANTVM.